

constantin
tomşa

LUCIAN STROCHI
sau ieşirea din cuvânt

istorie și critică literară

CORECTBooks

Constantin TOMȘA

LUCIAN STROCHI
sau
IEȘIREA DIN CUVÎNT

Editura Virtual

2011

ISBN(e): 978-606-599-156-9

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului, sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

I. SCHIȚĂ DE PORTRET	2
II. VIAȚA ȘI ACTIVITATEA. OM AL CETĂȚII	4
III. SCRITORUL	10
III.1. DEBUTUL	11
III.2. POETUL	14
III.3. PROZATORUL	32
IV. CRITICUL LITERAR	48
V. CRITICUL DE ARTĂ	54
VI. DAR DRAMATURGUL?	61
NOTE	64
I. SCHIȚĂ DE PORTRET	64
II. VIAȚA ȘI ACTIVITATEA. OM AL CETĂȚII	64
III. SCRITORUL	65
III.1. DEBUTUL	65
III.2. POETUL	68
III.3. PROZATORUL	70
IV. CRITICUL LITERAR	71
V. CRITICUL DE ARTĂ	74
VI. DAR DRAMATURGUL?	76
BIBLIOGRAFIE	77
I. BIBLIOGRAFIE DE AUTOR	77
a. Literatură	77
b. Studii, cronici literare și plastice, recenzii (selectiv)	77
II. REFERINȚE CRITICE (SELECTIV)	79

În memoria părinților mei, Elvira și Constantin

*Întru început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și Cuvîntul Dumnezeu era.
Acesta era dintru început la Dumnezeu; toate printr'Însul s 'au și făcut; și fără El nimic nu s 'a
făcut din ce s 'a făcut. Viața era într'Însul și viața era lumina oamenilor; și lumina întru întuneric
luminează și întunericul nu a cuprins-o.*

(Ioan I, 1-5)

I. SCHIȚĂ DE PORTRET

La prima noastră întâlnire (aceasta se întâmpla în 1979 când a devenit bibliotecar, apoi bibliotecar principal și șeful secției de îndrumare estetică a Bibliotecii Județene Neamț), fără a deține prea multe informații despre LUCIAN STROCHI (știam doar că este absolvent al Facultății de Filologie a Universității București și că vine de la Școala Generală din comuna Tazlău, unde a fost profesor câțiva ani) și ținând seama doar de aspectul său fizic și de un oarecare calm, aparent imperturbabil, vizibil cu ochiul liber, am fost tentat și l-am inclus în categoria *oblomoviștilor*, desigur o concluzie pripită pe care, nu după mult timp, am abandonat-o.

Cu anii, aveam să constat că omul, care avea înfățișarea unui prinț rus din secolul al XIX-lea desprins din rama unui tablou din galeriile Ermitajului, ori coborât din romanele lui Tolstoi sau ale lui Dostoievski, este un intelectual umanist înzestrat cu o memorie de excepție, ce te pune(a) pe gânduri, rod al unor vaste și sistematice lecturi din diferite domenii - literatură, filozofie, istorie, arte plastice, muzică și, nu în ultimul rând, geografie, astronomie, fizică, biologie și chimie. Era vizibil faptul, confirmat mai târziu prin tot ceea ce a întreprins posesorul acestor calități, că este un deținător al unui cod genetic de excepție, dublat de o educație și de o instrucție solide și bine asimilate în timp.

Încet-încet, în decursul anilor, am abandonat, în parte, prima imagine a lui Lucian Strochi și am înlocuit-o cu alta, formată pe baza cunoașterii omului de cultură care, treptat- treptat, a început să se manifeste și să se impună ca personalitate culturală în diverse domenii. Dacă, totuși, ar fi să-l înregimentăm într-o anumită categorie de intelectuali români, aceasta s-ar afla undeva la intersecția dintre spiritele care proiectează multe și mari edificii, impresionante prin vastitatea lor (vezi proiectul său literar), pe de o parte, și spiritele care își copleșesc cititorii cu bogăția lor stilistică plină de jovialitate și bonomie, pe de altă parte, atitudine constantă a comportamentului său și în viața de toate zilele, nu numai în cea de scriitor care a publicat deja unsprezece cărți.

Dar, oricât ar încerca cineva să surprindă într-un portret figura complexă a scriitorului Lucian Strochi, nu va reuși să egaleze autoportretul pe care și l-a realizat într-un interviu acordat ziaristului Traian Socea cu ceva ani în urmă. Spicuim: *trăsăturile esențiale: Sînt un (foarte bun) român: părinții sînt din Basarabia, eu sînt născut în Ardeal, mi-am făcut studiile în Muntenia (la București), am rude în Banat, prieteni în Dobrogea și trăiesc, de 23 de ani (acum sunt 28 de ani - n.m.), în Moldova. Prin urmare mă simt înfrățit cu toate provinciile noastre istorice. [...] Sînt un om avînd cultul prieteniei, al toleranței, al solidarității intelectuale, fiind îndrăgostit de toți oamenii de aceeași rostire. [...] Sînt un orgolios, un timid, un răsfățat, un egoist, un generos, un liric, un ironic, un comod, un incomod. Sînt*

suma acestor adjectivări (și al altora) pozitive sau negative. [...] Sînt un profesionist, al scrisului, care rămîne prima dragoste și ultima obsesie?

Probabil, pentru cititorul acestor prime fraze, sau chiar și numai a copertei, se insinuează întrebarea: *De ce o monografie Lucian Strochi?* Aș putea formula mai multe răspunsuri, dar prefer unul singur pe care îl consider suma mai multor cauze ce m-au determinat să am această opțiune. Lucian Strochi este o personalitate cu diverse preocupări materializate deja în operă: scriitor cu unsprezece volume (proză și poezie), critic literar (cronici risipite în publicații locale și în țară), critic de artă (cronici risipite în revistele **Asachi**, **Antiteze**, **Convorbiri literare**, **Cronica**, **A teneu** ș.a.), ziarist (coordonator de publicații și autor de articole pe teme diverse în ziarele din Piatra-Neamț, în unele deținînd rubrici permanente, pe perioade mai îndelungate), un animator cultural cu o activitate de aproape treizeci de ani și, nu în ultimul rînd, profesor, nedezicîndu-se nici un moment de profesia pentru care s-a pregătit.

II. VIAȚA ȘI ACTIVITATEA. OM AL CETĂȚII

Aflînd datele despre originile scriitorului, mi-am explicat de ce prima impresie a întîlnirii mele cu Lucian Strochi m-a trimis cu gîndul la spațiile de dincolo de Prut și chiar în stepele de peste Nistru. Atît tatăl, Boris Strochi (n. 7 februarie 1925, Gura Galbenă - m. 27 ianuarie 1992, Petroșani), cît și mama, Alexandrina Litvinov (n. 3 martie 1922, în Românești, Basarabeasca) s-au născut și au crescut în familii numeroase de basarabeni din județul Tighina (cinci, respectiv patru copii).

După ocuparea abuzivă a Basarabiei (a cîta oară?!) de către ruși, în 1944, tînăra familie se stabilește în România, trecînd prin mai multe peripeții, și, după șase ani, în 1950, la Petroșani, județul Hunedoara, *la 23 iulie* - aflăm dintr-un tabel cronologic³ - *în prima zi din zodia Leului, într-o zi de Duminică, la ora 8 dimineața* se naște viitorul scriitor.

Din aceeași sursă - tabelul cronologic, pe care Lucian Strochi îl completează *la zi* și îl atașează de fiecare dată cînd publică o nouă carte - aflăm și despre proveniența numelui STROCHI, proveniență explicată în mai multe variante, stabilită de scriitorul însuși și pe care o reproducem în întregime atît pentru *speculația* lingvistică dar, mai ales, pentru frumusețea anecdotico-legendară: *Numele de Strochi pare a proveni din rusă: e pluralul cuvîntului «stroka» și s-ar traduce prin «rînduri» (de carte). Există posibilitatea ca el să provină din română, din cuvîntul «stropi» (prin palatalizarea labialei p), o caracteristică a dialectului moldovenesc. Să notăm și o a treia posibilitate, cea anecdotico-legendară: un italian, inginer constructor, pe numele său Strocchi, a venit, pe timpul Ecaterinei a II-a ca specialist în Ucraina, unde a și rămas și a întemeiat această ramură. De altfel, numele de Strochi a fost grafiat sub diverse alte forme: Strocchi, Stroki, Struchi, Stroțki, Stroche.*⁴

De la vîrsta de trei ani, Lucian rămîne în îngrijirea tatălui care, după ce va divorța de Alexandrina, se va recăsători cu Măndița Șerban (din Frunțișeni, Bârlad), cu care va avea o fiică - Adriana-Iuliana (n. 26 iunie 1956). În toți anii, pînă la absolvirea liceului (secția reală) din Petroșani, locuiește împreună cu bunica, Vera Strochi (n. 1884 - m. 1968), de care a fost *extrem de atașat* și a cărei figură o vom descoperi în proza scriitorului, mai tîrziu.

Aici, în inima Văii, la Petroșani, va debuta în 1966, cu poezia **Doi trandafiri**, în ziarul **Steagul roșu**, la care va colabora pînă în 1972, fiind pentru scurt timp și redactor la secția culturală, iar în 1968 va publica versuri și proză, în antologia **Muguri de piatră** (vezi și capitolul III.2. al prezentei lucrări). Cînd vorbește despre apariția acestei antologii, scriitorului de astăzi îi place să spună cu oarecare mîndrie: *Am dat primele mele autografe moșilor. A fost un moment de neuitat. Cred că atunci am*

trădat *chimia*, în favoarea literaturii.⁵ Și tot în anii de liceu, mai precis în februarie 1969 debutează cu un grupaj de trei poezii în revista **Amfiteatru** (vezi și capitolul III.2. al prezentei lucrări).

Între anii 1970-1974 este student al Universității București, Facultatea de Filologie și acum publică în revistele **Amfiteatru**, **Viața studentescă**, **România literară**. Se căsătorește (7 aprilie 1973) cu colega de facultate Dana-Anca

Enăchioiu și, împreună, după examenul de licență (promovat în 1974 cu lucrarea **O teorie asupra fantasticului. Cu aplicații în proza lui Vasile Voiculescu**, elaborată sub îndrumarea profesorului George Munteanu), vine în județul Neamț ca profesor la Școala Generală din comuna Tazlău.

Între 1982-1989 își va desfășura activitatea ca bibliotecar la Școala Generală Nr. 3 din Piatra-Neamț, deoarece, între timp, devine indezirabil pentru conducerea de atunci a Bibliotecii Județene, unde se angajase prin concurs în 1979.

În liniștea bibliotecii școlare, va găsi tihna necesară studiului și scriitorul însuși va numi acest interval de opt ani *o perioadă de intense acumulări*, menționând *preferințele literare* de atunci: *Dostoievski, Cervantes, Dante, Shakespeare, Borges, Sabato, Bioy Casares, Ismail Kadare, Cinghiz Aitmatov, Llosa, Dino Buzzati, Lawrence Dürreil, John Updike, Ray Bradbury, Fernando Pessoa, Mihail Bulgakov, Massimo Bontempelli, Cesare Pavese, Camus, Eugenio Montale, Gabriel Garcia Marquez, T.S. Eliot, Ryūnosuke Akutagawa, Alejo Carpentier, Ezra Pound. Dintre români: Eminescu, Arghezi, Blaga, Nichita Stănescu, Rebreanu, Camil Petrescu, Sadoveanu, Voiculescu, proza și poezia română scrise după 1968.*⁶

Anul 1984 l-am putea numi anul recunoașterii oficiale a lui Lucian Strochi ca poet, datorită unei note extrem de elogioase publicată în **Suplimentul I literar-artistic** al „**Scînteii tineretului**” (SLAST) și semnat de colegul de breaslă scriitoricească, mai vîrstnicul poet Ioanid Romanescu (*Lucian Strochi e născut și e pregătit pentru tabloul de comandă al Poeziei. Cititorul se va convinge imediat că autorul pe care îl recomandăm se află în pragul unei apariții editoriale ce va reprezenta o antologie din aproximativ zece volume nepublicate*)⁷, iar anul 1985, anul debutului editorial, cu volumul de povestiri intitulat **Penultima partidă de zaruri** (24 de proze - vezi capitolul III.2. al acestei lucrări). Tot ca o recunoaștere a poetului este și menționarea sa în **O istorie a literaturii române** de Ion Rotaru (volumul III, pp.518-519).

După 1990, înregistrăm mai multe schimbări în activitatea publică a scriitorului: după o scurtă perioadă de doi ani (1990-1991), cînd revine la Biblioteca Județeană ca bibliotecar la secția carte străină, mai mulți ani (1991-1998) va îndeplini funcția de director al Casei Prieteniei Neamț - Champagne-Ardenne (Casa Franței), perioadă în care organizează mai multe manifestări de înaltă

ținută intelectuală și artistică, promovînd un real schimb de valori culturale între cele două localități, între cele două țări.

Aproximativ în același interval de timp, cît este director la Casa Franței, îndeplinește și anumite funcții în administrația publică locală, la Prefectura Județului Neamț, la Primăria Municipiului Piatra-Neamț și la Consiliul Județean Neamț, ca inspector de specialitate, apoi ca șef de serviciu, fiind și purtător de cuvînt al ultimelor două instituții menționate mai sus.

Din anul 2001, este director al Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Naționala a județului Neamț.

Este știut că pentru un om de cultură contactele directe, nemijlocite cu arta și literatura, cu cultura altor popoare este o condiție absolut necesară pentru a putea stabili conexiuni și a vedea în ce direcții se îndreaptă acestea (arta și cultura) pe alte meleaguri. De altfel, este arhicunoscută convingerea lui George Călinescu potrivit căreia unui critic și unui istoric literar (și adaug eu, dacă-mi este permis, unui om de cultură, în general), pe lângă pregătirea de specialitate și filosofică, îi este necesară cunoașterea în adîncime măcar a unei literaturi străine (a unei culturi). Pornind de la aceste deziderate, Lucian Strochi a întreprins mai multe călătorii. Mai întîi, la 18 ani, în 1968, călătorește în Uniunea Sovietică pe ruta Kiev, Donețk, Gorlovca, de unde se va întoarce cu o constatare pe cît de originală pe atît de șocantă: *Acolo pe stadioane imense, cu un public analfabet, dar mare iubitor de literatură, am cunoscut poezia unor Evtuşenko, Rojdestvenski, Voznesenski, Ahmadulina. Tot acolo i-am înțeles mai bine pe Dostoievski și Gogol.*⁸ În 1986, va călători, așa cum procedau toți intelectualii români cărora nu li se permitea să călătorească în Vest, în Uniunea Sovietică pe ruta: Moscova, Tbilisi, Erevan, Leningrad (Sankt Petersburg) și se va întoarce mai bogat sufletește, impresionat de culturile gruzină și armeană, dar și de cele văzute la Petersburg: *Gruzinii iubesc cultura mai mult ca orice. Principalul bulevard din capitală se numește Șota Rustaveli. La Erevan am întîlnit timpuri și spații biblice. Am văzut acolo o bibliotecă unică ce a salvat memoria omenirii. În Arbat m-am simțit ca acasă, iar Sankt Petersburg rămîne o lecție de cultură.*

Prima călătorie în Vestul Europei a efectuat-o în Franța (Reims, Paris, Tours, Amboise, Chinon, castelele de pe Loira), în 1991, poposind o lună, datorită bursei de șase luni acordate de Guvernul francez soției sale, Dana-Anca Strochi, profesoară de limba franceză. Sintetizate, impresiile scriitorului întors din Franța, deși sună lapidar, conțin bogăția, în esența ei, cu care s-a întors în țară: *M-am întîlnit în Franța cu spiritul unor Rabelais, Balzac, Leonardo. Am văzut originalul actului de condamnare al Ioanei d'Arc. Am respirat istoria Franței: de la statuile din Palais du Tau, pînă la Place du Tertre, de la celebra scară a lui François I, la coridorul unde a fost asasinat ducele de Guise.*¹⁰ În anul 1994 efectuează a doua vizită în Franța (Chalons-sur-Marne, Reims, Troyes, Paris), în